**УДК 378.34.03**

# МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ РОЗДІЛУ «АНТИКОРУПЦІЯ ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ» В СТРУКТУРІ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОЗНАВСТВО»

*Фонарьова Т.А., к.е.н., доцент,*
*Петренко В.О., д.т.н., професор*
*Український державний університет науки і технологій*

Спрямування України до Європейського Союзу вимагає удосконалення антикорупційної діяльності та підвищення рівня доброчесності в суспільстві. Сьогодні вища школа відіграє найактивнішу роль у формуванні сучасної молоді, майбутніх фахівців із цінностями доброчесного ставлення як до особистого життя так й для професійної кар'єри.

Ця задача настільки важлива, що МОНУ на виконання заходів з виконання Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки, викладених у додатку 2 до Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04 березня 2023 року № 220, запропонував ввести зміни у всі стандарти вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти шляхом доповнень загальної компетентності таким пунктом, як: «Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності». Окрім, того деякі стандарти були доповнені й результатом навчання, а саме: «Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх в професійній діяльності» [1].

Отже, задля надання вище зазначеної компетентності та набуття відповідного результату навчання, введено розділ «Антикорупція та доброчесність» в структуру обов'язкової дисципліни «Правознавство» першого бакалаврського рівня освіти.

Переформатування «Правознавства» в контексті включення розділу «Антикорупція та доброчесність» вимагає більш детального дослідження методологічних особливостей викладання, які повинні бути узгоджені з концепцією навчально-методичного комплексу дисципліни «Антикорупція та доброчесність», який розроблений Офісом доброчесності Національного агентства запобігання корупції (НАЗК) [2].

Таким чином, в умовах ННІ «Дніпровського металургійного інституту» Українського державного університету науки і технологій розроблено робочу програму дисципліни «Правознавство» спираючись з одного боку на досвід викладання правничих дисциплін на кафедрі «Інтелектуальної власності та управління проєктами», а з іншого, на досвід підвищення кваліфікації в рамках онлайн-курсу НАЗК для викладачів дисципліни «Антикорупція та доброчесність».

Основна мета дисципліни «Правознавство» з часом змінюється. Так, ще в недалекому минулому її формулювали так: «основна мета викладання курсу «Правознавство» для студентів неюридичних спеціальностей – це практична підготовка майбутніх фахівців до життя, до використання набутих ними знань для вирішення конкретних життєвих ситуацій [3].

Але сьогодні мета доповнюється «формуванням в свідомості студентів доктрини про права людини, активної правової позиції студентів в ситуаціях, пов'язаних з конкретними випадками порушення прав людини чи виникненням такої загрози, здатності до вчинення адекватних правових дій, розуміння поняття доброчесності та доброчесних стратегій поведінки, засвоєнню студентами практичних навичок нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти, які допоможуть

уникати корупції в повсякденному житті та діяти доброчесно в складних, неоднозначних життєвих ситуаціях та професійній діяльності» [4].

Правова освіта є важливим компонентом механізму правової соціалізації особи, який включає три етапи цього процесу: на першому етапі індивід засвоює правову інформацію; на другому етапі відбувається процес особистісного засвоєння правових цінностей – рівень формування правової свідомості; на третьому етапі необхідно сформовані правові ідеї та принципи втілити в реальні вчинки особи на всіх стадіях її життєвого циклу. Тому система правової освіти повинна опиратися на новітні дослідження в галузі правознавства з використанням інноваційних методів правового навчання [5].

Саме таким етапам повинна відповідати освіта і з антикорупції та доброчесності, що відображено в структурі змісту дисципліни «Правознавство». В ній передбачено 32 години аудиторних занять, з яких 16 годин лекцій та 16 годин практичних занять, що повністю відповідає вимогам щодо практичної підготовки майбутніх фахівців використовувати набуті знання та навички в професійній діяльності. Перший розділ «Публічні галузі права» та другий розділ «Приватні галузі права» охоплюють стан та зміни, які відбулися в правовій системі України. Третій розділ «Антикорупція та доброчесність» будується виходячи із практичного спрямування, тому передбачає 4 години лекцій та 8 годин практичних занять. Перша лекція, з якої власне і починається викладання 3 розділу називається «Роль Держави та суспільства у боротьбі з корупцією», вона охоплює цілу низку питань, таких як: створення антикорупційних органів та їх вплив на ситуацію з корупцією; загальний погляд на антикорупційні органи: обґрунтування мети їх створення; вивчення основних напрямків роботи антикорупційних органів; ознайомлення з основними міжнародними стандартами; розгляд сутності доброго врядування, його основних принципів; вивчення впливу корупції

на сфери функціонування державної влади; інтернет у боротьбі з корупцією; четверта влада: значення та місце медіа у боротьби з корупцією**;** теоретичні засади доброчесності; вплив та прояви доброчесності в суспільстві та державі; роль громадської участі в процесі боротьби з корупцією. Друга лекція «Доброчесність в бізнесі та освіті» передбачає розгляд таких питань, як: поширеність корупції в приватному секторі; види корупції в бізнесі; причини корупційних махінацій; наслідки корупції в бізнесі; прийоми запобігання корупції в бізнесі; українське законодавство у регулюванні доброчесності в освіті; корупційні ризики в освіті; антикорупційний уповноважений у ЗВО та його взаємодія зі студентами; плагіат та академічна культура (на основі [2]).

Особливістю лекцій розділу «Антикорупція та доброчесність» є спрямування до побудови їх як проблемних лекцій.

В основі проблемної лекції є логічне вирішення проблемних ситуацій, які поступово поетапно моделюються, шляхом постановки проблемних питань або пред'явлення проблемних завдань. Структура проблемної лекції включає: 1) вступ – зосередження уваги здобувачів; зацікавлення аудиторії; 2) постановка проблеми – продемонструвати її актуальність; проаналізувати протиріччя; виокремити дрібні проблемні питання і проблему загалом; 3) розподіл проблеми на підпроблеми, завдання, питання – обґрунтування логіки вирішення проблеми; 4) виклад власної позиції, підходів і способів вирішення проблеми – демонстрація в порівняльному аналізі авторських, власних підходів, точок зору; 5) узагальнення, підсумок – сконцентрувати увагу аудиторії на головному; резюмувати викладене протягом лекції [6].

Для практичних занять з розділу «Антикорупція та доброчесність» варто використовувати інтерактивні методи практико-орієнтованого навчання. Одним з найбільш цікавих методів – є метод вирішення морально-етичних дилем. Головною метою таких занять – є навчання

студентів робити правильний доброчесний вибір в складних життєвих ситуаціях.

Морально-етичні дилеми це ситуації, в яких необхідно зробити складний вибір між двома або більше діями, кожна з яких може бути морально виправданою сама по собі, але суперечить одна одній. Вони підштовхують студентів до меж їх моральних та етичних рамок, змушуючи оцінювати свої принципи та результати дій. Студентам пропонуються для вирішення дилем різні етичні теорії, такі як: деонтологія, утилітаризм, етика чеснот Аристотеля та лібертаріанство (на основі [2]). Етичні теорії пропонують різні підходи, що дозволяє студентам вивчити принципи, якими керуються в цих теоріях, побачити роль наслідків та погляди на доброчесність, й, в решті, обрати доброчесне рішення.

Підводячи підсумок, можливо зазначити, що включення розділу «Антикорупція та доброчесність» в курсі «Правознавства» вимагає застосування сучасних інтерактивних методів для практичних занять та використання, поряд із традиційними лекціями, нетрадиційних, таких як, проблемні лекції, що забезпечить високу якість навчання та набуття студентами відповідної компетентності.

*Література :*

1 Наказ № 842 МОНУ від 13.06.2024р «Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти». URL : https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/Nakaz-842.vid.13.06.2024.pdf (Дата звернення 07.11.2025).

2 Навчально-методичний комплекс дисципліни «Антикорупція та доброчесність» / Укл.: Офіс доброчесності НАЗК, *Прозорі університети.* Київ : НАЗК. 2024. 324 с.

3 Толкач А. М. Методика викладання правознавства студентам неюридичних спеціальностей. *Вісник ЧДІПСТП*. 2010. № 3. С. 38-46.

4 Петренко В. О., Фонарьова Т. А., Виприцький А. О. Силабус дисципліни «Правознавство». URL: https://nmetau.edu.ua/ua/mdiv/i2022/p3923 (Дата звернення 07.11.2025).

5 Купчак М.Я., Повстин О.В., Гонтар З.Г. Методика викладання правових дисциплін у вищих навчальних закладах ДСНС України. *Збірник наукових праць Вісник ЛДУ БЖД*. 2016. №13. С.196-205.

6 Вдовічен В.А., Вдовічена Л.І., Меленко О.В. Методика викладання правничих дисциплін : навч.-метод. посіб. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. 2022. 144 с.

**УДК 378.1:005.591.6(477)**

# ГНУЧКА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ УНІВЕРСИТЕТОМ ЯК СТРАТЕГІЧНА ОСНОВА РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

*Величко Я.І., ст. викладач,*
*Терьохіна Д.С., здобувачка вищої освіти,*
*Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Система вищої освіти України зараз стоїть на роздоріжжі. Одні університети намагаються втримати стару модель управління, де рішення ухвалюються зверху і спускаються донизу у вигляді наказів. Інші - шукають нові підходи, які дозволяють рухатися швидше, відкритіше й ефективніше. Після пандемії, повномасштабного вторгнення та масового переходу на дистанційне навчання стало зрозуміло, що традиційна ієрархічна система управління більше не працює. Тепер потрібна гнучкість